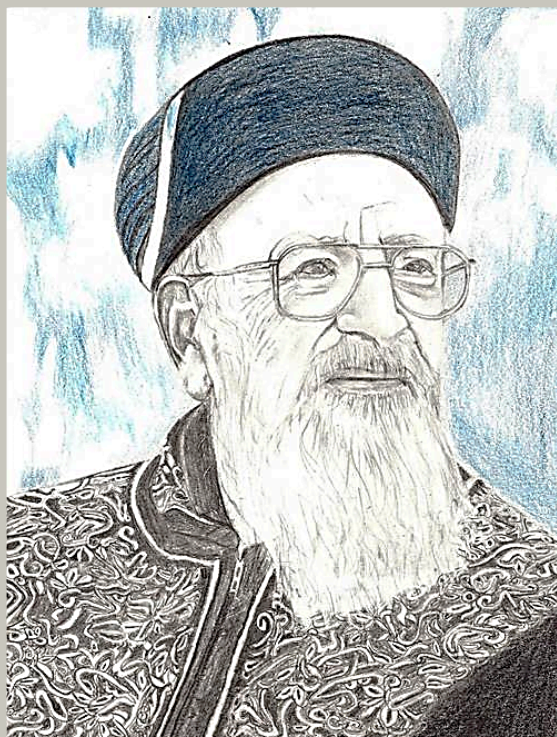

פֶּאָר הַדּוֹר

סְפוּרִים עַל הָרֵב מְרַדְכִי אֱלִיהוּ זצ"ל

הנער שמכר תורמסין

מִן הָרֶב מִרְדְּכִי אֵלָיו: ז"ל בִּלְדוּתוֹ לָמַד תּוֹרָה בְּעֵי גְדוֹל. אָבִיו, חָכֵם סִלְמָן אֵלָיו: ז"ל גָּדַל בְּבֵית עֲשִׂירִים שָׁרְחוּקִים מִתּוֹרָה. אֵךְ חָכֵם סִלְמָן זָכָה וְהִכִּיר אֶת אוֹרָה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְעָזַב אֶת כָּל הָרְכוּשׁ וְהַכְּבוֹד שֶׁהָיָה לוֹ בַּחוּץ לָאָרֶץ. מִשְׁפָּחָתוֹ לֹא אָהָבָה אֶת הַשְּׂנוּי הָרוּחָנִי שֶׁעָבַר עָלָיו, וּבַעֲצַת רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים, הֵ"בֵן אִישׁ חִי" זִיע"א, הוּא עָזַב אֶת הַגּוֹלָה וְעָלָה לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל.

בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתְעַלָּה הָרֶב סִלְמָן עָלָיו עַל עֲלֵי בִתּוֹרָה וּבַעֲבוּדַת ה'. עִם פְּטִירָתוֹ הוּא הִשְׁאִיר יִרְשָׁה עֲנֻקִית שֶׁל שִׁשָּׁה סָפְרִים שֶׁכָּתַב, סָפְרִים הַעוֹסְקִים בְּחֻקֵּי הַקְּבֻלָּה וּמִבְּאֵרִים אֶת דְּבָרָיו שֶׁל הָאֶר"י הַקָּדוֹשׁ ז"ל.

הָרֶב נִתְיָתָם מֵאָבִיו כָּבֵד בְּגִיל 11, וְכָל פְּרֻנְסַת הַמִּשְׁפָּחָה נִפְלָה עַל אִמּוֹ הַצְּדָקָה מֵרַת מִזֵּל ז"ל, שֶׁהִיָּתָה מְטַפֶּלֶת בִּילְדִים קֹטְנִים וְלֹא הִיָּתָה לָהּ מִשְׁעָנֶת לִפְרֻנְסָתָה. הֵבֵן מִרְדְּכִי, שֶׁהָיָה מִצְעִירִי שֶׁבַעַת בְּנִיָּה, יָצָא בְּגִיל עֶשֶׂר לַעֲבֹד לִפְרֻנְסַת הַמִּשְׁפָּחָה בַּמְכִירַת תּוֹרְמָסִין (קֹטְנִיּוֹת שֶׁנִּשְׁלָקוֹת שְׁבַע פְּעָמִים עַל מִנַּת לְהַסִּיר אֶת מְרִירוֹתָן, וְהֵן נֶאֱכָלוֹת כְּמוֹ גֶּרְעִינִים וּפִצּוּחִים). כֹּךְ הָיָה הַנַּעַר מִרְדְּכִי מְסֻבָּב וּמוֹכֵר מִדֵּי יוֹם אֶת הַתּוֹרְמָסִין עֲטוּפִים בְּנִיר, עַד שִׁיוֹם אֶחָד פָּגַשׁ אוֹתוֹ דּוֹדוֹ אַח אִמּוֹ הַגָּאֹן רַבִּי יְהוּדָה צְדָקָה רֹאשׁ יְשִׁיבַת "פּוֹרֶת יוֹסֵף", וְשָׁאֵל עַל פֶּשֶׁר הַדְּבָר. הַסִּבִּיר לוֹ הַיֵּלֵד שֶׁיֵּשׁ עָנִי בְּבֵית וְאִמָּא שֶׁלְחָה אוֹתוֹ לְהַבִּיא פְּרֻנְסָה. מִשְׁרָאָה הָרֶב כֹּךְ, שָׁאֵל: "בְּכֵמָה אֵתָה מוֹכֵר כָּל כּוֹס, וְכֵמָה נִשְׁאָר לָךְ לְמַכֵּר?" וְכִשְׁנַעֲנָה הוֹצִיא הָרֶב מִטְּבַע שֶׁהָיָה נֹחֵשׁב לִסְכּוּם גְּדוֹל מִכִּסּוֹ וְנָתַן לַיֵּלֵד. הוּא לוֹה אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ, וּבְבֵית יוֹשֵׁב וְדָבָר עִם הָאִמָּא עַל הַנֶּכֶס הַיָּקָר שֶׁיֵּשׁ לָהּ, שֶׁהוּא מוֹכֵן לְשַׁלֵּם לָהּ בְּכֵדִי שֶׁהַיֵּלֵד מִרְדְּכִי יִלָּךְ לְלַמַּד תּוֹרָה.

סִפֵּר אַחִיו, חָכֵם רַבִּי שִׁמְעוֹן אֵלָיו, כִּי כָּל הַמִּשְׁפָּחָה הִיָּתָה גְּרָה בְּחֹדֶר אֶחָד, וּבִלְיֻלוֹת כָּל הָרֻצָּפָה הִיָּתָה תְּפוּסָה עַל יְדֵי הַמַּזְרוּנִים שֶׁהָיוּ פְּרוּסִים עַל הָרֻצָּפָה. עַל מַזְרוֹן אֶחָד הָיוּ יוֹשְׁבִים שְׁנֵי יְלָדִים, וְהוּא וּמִן הָרֶב הָיוּ צְרִיכִים לִישֹׁן עַל מַזְרוֹן אֶחָד. מִזְרוֹן הָרֶב הָיָה מוֹתֵר לוֹ עַל הַמָּקוֹם, וְהָיָה יוֹשֵׁב מִתַּחַת לְשֹׁלְחָן עִם נֵר בְּיָדוֹ וְעוֹסֵק בִּתּוֹרָה, כְּדֵי לֹא לְהַפְרִיעַ לִיתֵּר בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁהִתְגַּוְּרוּ כָּלָם בְּאוֹתוֹ הַחֹדֶר. וּמִנֵּין הָיוּ לְמִזְרוֹנוֹ הָרֶב נִרוֹת לְלַמַּד בָּהֶם בְּמִשְׁךְ הַלֵּילָה? סִפֵּר הָאֵךְ, כִּי בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם הָיָה מִרְדְּכִי הַצִּעִיר עוֹבֵר בְּבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּבֵתִי מִדְּרָשׁוֹת וְלוֹקֵחַ אֶת הַשְּׁאִרִיּוֹת שֶׁל הַנִּרוֹת שֶׁבָּעִרוּ וְדִלְקוּ. אֶת הַשְּׁאִרִיּוֹת הוּא הָיָה מִמֶּס וְיוֹצֵק עַל חוּט, וְכֹךְ הָיָה מְכִין לְעַצְמוֹ נִרוֹת לְלַמַּד לְאוֹרֵם בְּמִשְׁךְ הַלֵּילָה.

אחיו, חכם נעים אליהו שליט"א, ספר, כי בימים ההם היו אנשים בירושלים העתיקה שראו את העני הגדול ורצו לעודד את הילדים ללמד תורה. הם היו מחלקים להם מדי פעם פרסים כספיים על מבחנים שונים. כל הילדים היו קונים בכסף הזה "חלקום" (ממתק העשוי קמח תירס וסוכר), אך מורנו הרב היה קונה בו חצי בלוק קרח ומניחו בתוך קערת מים. בקערה הוא היה מניח את רגליו על מנת שלא ירדם בלילה בעת שהיה לומד תורה.

לומדים תורה מתוך עני

ספר הרב אליהו שרים, שהיה ה'חברותא' של הרב בישיבת "פורת יוסף", שהם היו יושבים ולומדים תורה מסוף תפלת "ותיקין" ועד אחרי חצות הלילה. באותו זמן, היו שניהם אוכלים יחד רק פתה אחת, לכן אחד וביצה אחת – את הכל היו מחלקים חצי חצי! כך היו לומדים תורה מתוך עני, אפילו שהיה קשה.

שקוע בלמודו

כאשר הרב היה נוסע באוטובוס, הוא היה לומד תורה. פעם אחת במהלך הנסיעה התישבה אשה בכסא שלידי, והרב המשיך לשקוע בלמודו. כשנעצר האוטובוס בתחנה בה היה צריך הרב לרדת, נגעה האשה בכתפו ואמרה לו: "מרדכי, הגענו. צריך לרדת". רק אז הסתכל הרב, וראה שהאשה שישבה לידו היתה אשתו...

עזרה לכלם

פעם אחת הגיע לבית החולים אדם בודד, ללא משפחה וללא חברים. ספרו לרב אליהו שיש בבית החולים אדם חולה שאין אף אחד שיידאג לו. מיד בקש הרב מעוזרו לדבר בטלפון עם מנהל המחלקה בבית החולים שבו היה החולה. הרב ספר למנהל המחלקה שהיהודי החולה הוא ידידו, ובקש ממנו לדאג לו ולטפל בו הכי טוב שאפשר. מאותו רגע, השתנה הטפול של הצוות הרפואי באותו חולה לטובה. הרב אף טרח ובא לבקרו פעמים בבית החולים. כזו היתה אהבת ישראל של הרב, גם לאנשים שכלל לא הכיר.

נעלי גמילות חסדים

המעשה הבא ארע כאשר הרב היה ילד קטן, ואמו בקשה לקנות עבורו נעלים חדשות. נעליו של מרדכי הקטן היו בלויזות וקרועות, ואמו חסכה זמן רב פרוטה לפרוטה, עד שהסכום הספיק לרכישת נעלים.

"אמא", בקש מרדכי בטוב לבו, "כדאי שהסנדלר יתפר לי נעלים גדולות בכמה מדות, כדי שאוכל לנעל אותן זמן רב. בינתיים אכניס גירות לנעלים, וכך הן יתאימו לי".

הלכו יחד האם והבן אל הסנדלר, שהיה אביו של חכם בן ציון אבא שאול זצוק"ל, והזמינו נעלים. "בעוד כמה ימים יהיו הנעלים מוכנות", אמר הסנדלר.

ואכן, כעבור כמה ימים הגיעו האם ומרדכי לקחת את הנעלים המוכנות. האם שלמה חצי לירה, וקבלה לידיה את הנעלים.

מרדכי נעל את הנעלים בשמחה, אולם כאשר יצא החוצה, קדרו פניו. מחוץ לסנדלריה הקטנה עמדה אשה ומררה בכבי. מרדכי זכה אותה כאמו של אחד מחבריו בישיבת "פורת יוסף".

"מדוע את בוכה?" שאל. "משום שנעליו של בני בלויזות וקרועות, והוא מסרב ללכת כך לישיבה. ומה אעשה ואין בידי כסף לשלם לסנדלר?"

אור זרח על פניו הזכיות של מרדכי. "הנה", אמר, "אתן לך את הנעלים שלךגלי. אני כבר אסתדר עם הנעלים הישנות".

"אבל מדת נעליו גדולה ממדת נעליך", אמרה האשה הבוכיה, אך מרדכי הסביר לה, כי הנעלים גדולות על רגליו, וללא כל ספק יתאימו עד מאוד למדת רגליו של בנה. הוא מהר לחלץ את הנעלים מעל רגליו, ולמסר אותן לידיה.

בערב הבחינה אמו של מרדכי, כי הוא מצחצח את נעליו הישנות, הבלויזות והקרועות. "מה זאת, מרדכי?!" תממה, "היכן נעליך החדשות?!"

"עשיתי בהן מצוה!" בשר מרדכי בפנים קורנות, וספר לאמו את כל שארע. דמעות התרגשות זלגו מעיני האם לשמע דברי בנה, והיא הבטיחה למרדכי: "מחר נלך אל הסנדלר, ונקנה לך נעלים חדשות. אמר לסנדלר, שאשלם לו לכשיהיה בידי כסף".

ואכן, למחרת התיצבו האם ובנה בסנדלריה הקטנה. "מה קרה?" לא הבין הסנדלר, "הלא אך עתה קבל הילד נעלים חדשות!"

ספרה האם לסנדרל את שארע, והתרגשות רבה אחזה בו. "אם כך", אמר, "לא אטל כסף על העבודה, אלא רק על חמר הגלם, שלוששים וחמש אגורות בלבד!"...

ארבעה טורים בארבעה חדשים

כאשר היה הרב אברהם צעיר, בן עשרים, החליט לעבר בלמוד בעמקות על כל חלקי הטור. באותן שנים היה הטור מדפס בשמונה כרכים, והרב חשב שאם יושב במשך שמונה שעות ביום וילמד רק את הטור וה"בית יוסף", יצליח ללמד כל כרך בשבועים.

כלומר, כדי ללמד את כל הטור, נדרשו לרב ארבעה חדשים בלבד. זהו קצב בלתי נתפס, אולם מכיון שהרב היה בקי עצום בסוגיות הש"ס ובפוסקים, הוא היה מסוגל לכך.

אולם פרנסתו של הרב הייתה דחוקה, ולא היה לו די כסף לקנות את הטור. הלה הרב לאחד מבעלי חניות הספרים, ובקש לשכר את כרכי הטור, כל כרך למשך שבועים, תמורת גרוש אחד.

פעם אחת, כאשר הגיע הרב אל החנות, להחליף כרך אחד בכרך אחר, אמר הרב לבעל החנות, כי אם מחירם של הספרים לא היה גבוה כל כך, הוא היה מתאמץ לקנות אותם. "מדוע המחיר כה גבוה?" הביע הרב את צערו.

באותה שעה נכח בחנות אחד ממדפיסי הספרים, ובשמעו את דבריו של הרב, התעבר ואמר: "אם אנשים היו קונים ספרים כדי ללמד, היינו קובעים להם מחיר נמוך. אבל רב האנשים לא לומדים בספרים, אלא מניחים אותם בארון לקשוט. אם כך, שישלמו עליהם, לפחות כמו שהם משלמים על תמונה יקרה."

הרב לא השיב על דבריו של המדפיס, אולם בעל החנות לא יכול היה לשתק. "אברהם צעיר זה אינו קונה את הספרים לקשוט!" גער במדפיס, "הוא שוכר כל כרך למשך שבועים, כדי לעבר על כלו בעיון, מן הבקר עד הלילה!" "האמנם?!" השתומם המדפיס, "כמה שלמת עד עתה?"

"שנים עשר גרוש", השיב הרב.

"הוסף עוד עשרים גרוש, שזהו רק מחיר ההדפסה, ואתן לה את כל כרכי הטור, שיהיו שלך!" הכריז המדפיס.

"אוכל לשלם זאת רק בתשלומים, גרוש אחד בשבוע", אמר הרב. ואכן, כך היה. הרב קבל את ספרי הטור והגה בהם בשקיקה. עד סוף ימיו עמדו הספרים הללו בחדרו.

"לקבל מוסר, זה תמיד טוב!"

המעשה הבא ארע בשנות בחרותו של הרב. באותם ימים חי בירושלים חכם חלבי זקן, ושמו רבי אברהם ענתבי סקא. הרב ענתבי, שהיה עמקן גדול ומעין עצום, היה עולה מפעם לפעם להיכל ישיבת "פורת יוסף", ומשוחח עם הבחורים בלמוד.

סברותיו של הרב ענתבי היו דקות ועדינות, והבחורים לא ירדו תמיד לסוף דעתו. דוקא הרב, שהיה בעצמו מעין גדול, היה מוצא עמו שפה משתפת. פעם ארע, והרב ענתבי עלה להיכל הישיבה והציג קשיה על דברי התוספות. כמה מן הבחורים נסו לתרץ את קשייתו, אך הרב ענתבי דחה את תרוציהם. הבחורים נפגעו מעט מכה, וזלזלו בקשייתו.

ולפתע, בלהט הנוח, פלט אחד הבחורים משפט חמור. "מה לעשות, שכבודו אינו מבין את דברי התוספות?!" אמר.

דממה השתררה. הבחורים נבהלו מפליטת הפה של הבחור, והרב ענתבי פרש את שתיקתם כהסכמה. הוא עצב את בית המדרש בלב כבד, ופנה אל חדרו של ראש הישיבה, הגאון רבי עזרא עטיה, לספר לו על שארע...

הבחורים שעקבו אחריו הבינו כי עוד מעט יכנס ראש הישיבה אל בית המדרש וינזף בהם חמורות. ומרב פחדם, נשמתו מבית המדרש והסתתרו בחדרים סמוכים, עד יעבר זעם. היחיד שנותר על מקומו היה הרב. בהיותו שקוע בלמודו לא שמע את הפגיעה בכבודו של הרב ענתבי, ולא הבחין בכך שבית המדרש מתרוקן מיושביו...

הרב לא נסה להצטדק. הוא השפיל את עיניו וקבל את התוכחה באהבה, עד תמה.

האמת כלה נתבררה מאחר יותר, כאשר הרב ענתבי ספר לראש הישיבה, כי הרב אינו קשור כלל למעשה.

ראש הישיבה מהר אל הרב ושאל בכאב: "מדוע לא הודעת לי כי אינך אשם בדבר?! מדוע נתתני להוכיחך חנם?!"

"כִּי לִקְבֹּל מוֹסֵר, זֶה תַּמִּיד טוֹב!" אָמַר הָרַב בַּעֲנוּהוּ, וְהוֹסִיף: "כְּתוּב, שֶׁכָּל הַחוֹשֵׁד בַּחֲבֵרוֹ בְּדָבָר שְׁאִין בוֹ, צָרִיךְ לִבְרָכוֹ... אִם כֵּן, זִכְרִיתִי שֶׁהָרַב צָרִיךְ לִבְרָכְנִי!"

"כְּמוֹכָא!" נִקְווּ הַדְּמָעוֹת בְּזוּיוֹת עֵינָיו שֶׁל רֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה, וְהוּא הֶאֱצִיל מִבְּרַכְתּוֹ הַחֲמָה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל הָרַב...

הַשְׁתַּפּוּת הַמַּצְלַחַת

פַּעַם הִגִּיעַ אֶל לִשְׁכַּתוֹ שֶׁל הָרַב אִישׁ עֹשִׂיר מִחוּץ לְאֶרֶץ, שֶׁעָקַב עֲסָקָיו שֶׁקָּע בְּחוּבוֹת כְּבָדִים. הוּא עָמַד עַל סֵף פְּשִׁיטת רֶגֶל.

קוֹלוֹ הָיָה נִמְוָה כְּשֶׁבִקֵּשׁ: "כְּבוֹד הָרַב, אֲנִי זָקוּק לִבְרָכָה. אִם לֹא יִקְרָה נֹס, אֶהְפֹּךְ לַעֲנִי מְרוֹד."

"כִּמָּה שָׂוִים עֲסָקֶיךָ כִּיּוֹם?" שָׁאַל הָרַב. "כִּמְעַט כְּלוּם", הִשִּׁיב הָעֹשִׂיר בְּבוֹשָׁה, "אֲףִי אֶחָד לֹא יִהְיֶה מוֹכֵן לְקִנּוֹת עֲסָקִים כּוֹשְׁלִים". "הֲאִם תִּהְיֶה מוֹכֵן לְהִכְנִיס אוֹתִי שְׂתָף בַּעֲסָקֶיךָ?" שָׁאַל הָרַב בְּשִׁנִּית. "כְּמוֹכָא", הוֹאָרוּ פָּנָיו שֶׁל הָעֹשִׂיר. "אִם כֵּן, הִבֵּה וְנִקְרָא לַעֲרוֹךְ דִּין, וְנִחַתֶּם חוּזָה שְׁתַּפּוּת בֵּינֵינוּ", הִצִּיעַ הָרַב.

"אִין צָרָה, כְּבוֹד הָרַב. אֲנִי אִישׁ עֲסָקִים, וּמִלָּה זוֹ מִלָּה!" הִצְהִיר הָעֹשִׂיר חֲגִיגִית. הָרַב חִיָּה, לִחַץ אֶת יָדוֹ וְאָמַר: "וּבִכָּן, רֹאשִׁית לְכָל, אֲבִקֵּשׁ, כְּשִׂתָּף, שֶׁהָעֲסָקִים שְׁלֹנוּ יִהְיוּ סְגוּרִים בְּשִׁבְתִּי."

פָּנָיו שֶׁל הָעֹשִׂיר הִתְקַדְּרוּ. "אִי אֶפְשֶׁר, כְּבוֹד הָרַב, בְּחוּץ לְאֶרֶץ כָּל הָעֲסָקִים פְּתוּחִים בְּשִׁבְתִּי. אִם אֶסְגֹּר אֶת הָעֲסָקִים בְּשִׁבְתִּי, אֲשַׁקֵּעַ בְּחוּבוֹת כְּבָדִים יוֹתֵר."

"אָבֵל אִם אֲנַחְנוּ שְׂתַּפִּים, וּמִלָּה זוֹ מִלָּה, עָלֶיךָ לַעֲמֹד בְּכָךְ!" הִשִּׁיב הָרַב, וְהָעֹשִׂיר, שֶׁחָשַׁשׁ לֹא אֲבַד אֶת שְׁתַּפּוּתוֹ שֶׁל הָרַב, הִבְטִיחַ לָקִים זֹאת.

הָרַב בָּרַךְ אֶת הָעֹשִׂיר בְּבִרְכָּה וְהַצְלַחָה, וְהָעֹשִׂיר נִפְרַד לְשִׁלּוּם מִהָרַב וְטָס חֲזָרָה לְבֵיתוֹ שֶׁבְּחוּץ לְאֶרֶץ.

כְּעֵבֶר תְּקוּפָה שֶׁב לְאֶרֶץ, מִהֵרָ לְלִשְׁכַּתוֹ שֶׁל הָרַב וּפָנָיו צוּהָלוּת. "כְּבוֹד הָרַב", בִּשְׁר, "עֲמַדְתִּי בַּהֲבֻטָּחָתִי, סָגַרְתִּי אֶת הָעֲסָקִים שְׁלֹנוּ בְּשִׁבְתִּי, וּבְרוּךְ ה', בְּאַרֵּחַ נֹס, הִחֲזַרְתִּי אֶת כָּל הַחוּבוֹת וְחֲזַרְתִּי לַמַּעֲמָדִי וְלַעֲשָׂרִי."

הָרַב הֶאִיר לוֹ פָּנִים. "בְּרוּךְ ה', בְּזָכוֹת הַשִּׁבְתִּי. הִמָּשֵׁךְ כֵּן". אוּלָם לִפְתָּע שֶׁלֹּף הָעֹשִׂיר הִמָּחָה מִכְּבֹּדָת מִכִּסּוֹ, הִגִּישׁ אוֹתָהּ לָרַב וְאָמַר: "כְּבוֹד הָרַב, זֶה הַחֶלֶק שֶׁל הָרַב בְּרוּחִים. הֵלֵא אֲנַחְנוּ שְׂתַּפִּים".

הרב התבונן בהמחאה, הרהר למשך רגע ושנים, ואחר כך אמר: "לך לחנות הספרים בשכונת גאולה, ורכש את כל ספרי ספורי הצדיקים עבור ילדיך. אחר כך, לך לחנות הסמוכה, ורכש פמוטות של כסף לשבת עבור אשתך".

"אבל, הרב", נסה העשיר למחות, "זה הכסף של הרב, לא שלי".

"נכון", אמר הרב, "זה הכסף שלי, וזה מה שאני רוצה שתעשה בו!"...

לעשיר לא הייתה ברירה, והוא עשה כדברי הרב. וכך הפך הרב את ביתו לבית יהודי כשר וטהור.

חמשים דפי גמרא בטיסה אחת

זמן קצר לאחר שנתימנה לשמש כמזכירו של הרב, מצא עצמו הרב שמואל זעפרני מתלוצץ אל הרב לטיסה לצרפת, ליום שכלו תורה שנגער בלה-בורז'ה.

ר' שמואל התיישב במטוס לצדו של הרב והוציא מתיקו מסכת בבא בתרא. מזוית עינו קלט כי הרב פותח מסכת בכורות ושוקע בה בעיון, גמרא עם פרוש רש"י ו'תוספות'.

שעתיים חלפו, ור' שמואל, נרגש מהטיסה, אחז עדין בדף הראשון. כאשר הציץ לרגע אל עבר הגמרא של הרב, ראה כי הרב אוחז כבר בדף כ"ח, כשאצבעו רצה על פני השורות, גמרא, רש"י ו'תוספות'...

ולפתע פנה אליו הרב: "ר' שמואל, יש לי קשיה על דברי הגמרא כאן. אולם מכיון שאתה לומד מסכת אחרת, הנח לי לפרש בפניך את כל הסוגיה".

הרב שטח את קשיתו, ור' שמואל נסה לתרץ תרוצים שונים. הרב דחה אותם בזה אחר זה, ור' שמואל בקש לדעת: "אם כך, מהו התרוץ?"

"אתה חושב ששאלתי אותך סתם?" אמר הרב בענוה, "אין לי תרוץ!"

הרב שקע שוב בתוך הגמרא, ועד סוף הטיסה, שארכה פחות מחמש שעות, הספיק הרב לסים כחמשים דפי גמרא!

לאחר הנחיתה בצרפת, החל הרב מיד בסדרת שעורים והרצאות, שנמשכה עד חצות הלילה. לאחר חצות הגיעו הרב ור' שמואל למלון, והרב פנה לישן בחדרו, כאשר בכונתו לקום בשעה שלש וחצי, להתארגן לתפילת הנוץ...

אולם בשעה שלש וחצי, כאשר נכנס ר' שמואל להעיר את הרב, נדהם לראות את המטה מצעת כפי שהיתה בערב, ואת הרב יושב על הכסא, שקוע במסכת בכורות...

הרב פנה לתפלת הנץ, ולאחר מכן המשיך לעוד יום של שעורים והרצאות, ללא דקה של שנה או מנוחה. בשעת ערב עליו הרב ומלוויו על המטוס שהחזיר אותם ארצה, ולאחר הנחיתה לקח הרב מונית משדה התעופה לירושלים. ר' שמואל, שהתגורר באותה תקופה בחדרה, המתין לאוטובוס, שיקחהו לביתו. אך הנה, לאחר כרבע שעה, הבחין ר' שמואל במונית של הרב, נעצרת לידו. הרב קרא לו להפנס ואמר לו בחיור: "זוכר את הקשיה שדברנו עליה אתמול בטיסה? הרגע מצאתי לה תרוץ..."

מי ישלם את סכום הפצוי?

בתקופה מסוימת היו כמה עתונים דתיים, שהציקו לרב ולבני משפחתו בכתבות שקריות ובתאורים שליליים. בני משפחתו של הרב ידעו, כי אם יתבעו את עורכי העתונים הללו בבית המשפט על הוצאת שם רע, יזכו ללא כל ספק. אולם הרב מנע זאת מהם. "אין ללכת לבית משפט אזורי, שאינו מתנהל על פי דין תורת משה!" פסק בנחרצות, על אף שהדבר נגע לכבודו האישי. פעם אחת שהה אחד מעורכי העתונים הללו, ר' ישראל שמו, בחוץ לארץ במשך שבועים. בזמן זה התפרסמה בעתונו כתבה פוגעת מאוד ברב ובבני משפחתו. אחד מבני המשפחה לא היה מוכן לשאת זאת עוד, והוא הלך על דעת עצמו לבית המשפט, ותבע את העתון ועורכו בסכום גבוה מאוד. בית המשפט עין בנותנים ופסק לאלתר: "מערכת העתון תשלם לבני המשפחה את מלוא סכום התביעה!" ר' ישראל, עורך העתון, לא ידע את נפשו. הוא אמנם לא היה אשם בפרסום הכתבה, אולם בית המשפט לא התחשב בכך. הוא לא ידע מאין יגיש את הסכום האדיר. בצר לו, פסע לשכונת "קרית משה", ועלה אל... ביתו של הרב. "כבוד הרב, יצאתי חייב בדיון", ספר בשפל קול, "מה אעשה?" "יצאת חייב בדיון? תשלם!" אמר לו הרב. "אבל אין לי!" נפלו פניו של ר' ישראל. "אז מה?" גער בו הרב, "זו אחריותך, שלא יכתבו בעתון שלך לשון הרע! וחזר מזה, אתה יודע איזו פגיעה בהלכה יש בכך שכותבים לשון הרע על רבנים? תאר לך, שיש אנשים שיפסיקו ללכת לרבנים, בגלל הכתבות הללו, ה' ישמר ויציל!" דמעות זלגו מעיניו של ר' ישראל. דברי המוסר של הרב ירדו לעמק לבו. שתיקה שררה בחדר.

ולפתע ארע הדבר. הרב פתח את מגרת שלחנו, הוציא משם את פנקס ההמחאות האישי שלו, ואמר:

"ר' ישראל, אני רושם לך כאן את מלוא סכום התביעה, ובלבד, שאף אחד מבני משפחתי לא ידע על כך. קח את ההמחאה, פרט אותה, ותשלם הכל במזמן".
ר' ישראל היה המום. הוא נטל את ההמחאה בידיים רועדות, יצא מן הבית, והחל למרר בבכי כילד קטן. מיתר לציון, שמאותו היום לא נכתבו בעתונתו דברי לשון הרע, לא על הרב, ולא על שום רב אחר.

החמץ בארון התרופות

בחדשים שלפני פסח, היו בני ביתו של הרב מנקים את הבית מכל שמץ של חמץ. הרבנית הייתה משנסת מתנים ומנקה את כל הארונות, הספריות, והחדרים על תכולתם.

בערב בדיקת חמץ היה הרב נגש, כמלאך אלקים, לערך בדיקת חמץ. בביתו של הרב הייתה אורכת זמן רב. הרב היה בודק במשך שעות ארוכות את כל חדרי הבית, במתינות ובדקדוק רב.

אולם, באותה שנה, זמן קצר לפני ליל הסדר, היה הרב נסער. הוא פנה לרבנית וספר לה על חלום שחלם בערב פסח, כי יש בבית חמץ!
הרבנית נרעשה. "הלא אני נקיתי את הבית כמו יד, חדר אחר חדר, פנה אחר פנה!"

"היכן נמצא החמץ?" שאלה הרבנית, והרב השיב: "צריך לבדק!"
החלה הרבנית לבדק את כל חדרי הבית, חדר אחר חדר, ולא מצאה מאומה.
"אם כך" אמר הרב, "נעשה שאלה!"

הרב מסר לרבנית ספר תנ"ך, ובקש ממנה לפתח אותו במקום כלשהו. לאחר מכן, בקש הרב מהרבנית לדפדף מספר מסים של דפים קדימה, וכאשר הגיעה לדף המיעד בקש ממנה לספר כמה שורות.

הרבנית ספרה, והרב הורה לה לספר כמה מלים בשורה.
"איזו מלה כתובה שם?" שאל הרב, והרבנית ענתה: "רפואות".
"אם כך" אמר הרב, "לכי לארון התרופות! שם נמצאת הבעיה!"
הרבנית מהרה אל הארון בלב הולם, ופתחה אותו. ולפתע חורו פניה. היא הבחינה בבקבוקון קטן שהכיל שמן חטה...

הזכרון היה טרי. היום, כמה שעות לאחר בדיקת חמץ, קבלה את הבקבוקון מהרופא, שבדק את אחד הילדים שלא חש בטוב. רק עתה שמה לב לכה, כי הרופא מסר בידיה, מבלי משים, בבקבוקון של חמץ... הרב והרבנית מהרו לבער את החמץ מן הבית, ולרבנית הייתה הזדמנות נוספת, להוכיח בעצם קדשתו של בעלה הדגול...

"יש לך אמץ?"

פעם אחת פנתה אל הרב מרדכי אליהו זצ"ל תלמידה שלמדה במוסד כלשהו בבני ברק. היא ספרה לו שלקבוצה ארוץ בבית הספר היא הביאה עוגה. להפתעתה מנהל המוסד הורה לתלמידות לא לאכל מהעוגה שלה. הסבה לכה הייתה שבמשפחתה של אותה תלמידה נהגו לאכל בשנת שמיטה מירקות שגדלו על פי "התר המכירה". החר זה לא מקבל על חלק מהרבנים, ולכן סבר המנהל שממשפחתה של הילדה אוכלת אכל שאינו בכשרות ראויה. הדברים הגיעו לאזני התלמידה והיא נפגעה. היא הגיעה אל הרב אליהו מבישת, ספרה לו על הדבר, ושאלה מה עליה לעשות.

בתגובה שאל אותה הרב: "יש לך אמץ?". הנערה לא הבינה למה חותר הרב בדבריו, אך ענתה שכן.

"אם כן" אמר לה הרב מרדכי אליהו "כשתגיעי בהזדמנות קרובה לראש המוסד הביתה בשבת, תסרבי לשנות, ואם הוא ישאל אותך מדוע אינך שותה, תגידי לו שהרב אליהו אמר שאסור לך".

ואכן, יום אחד הגיעו התלמידות להתארח בשבת אצל ראש המוסד. בני הבית הגישו כוסות תה מהבילות לאורחות. הן הכינו זאת, כמנהגם, מתמצית תה שהוכנה מלפני שבת, והנחה מעל המחם כל השבת כדי לשמר על חמה. כל התלמידות לגמו בהנאה, אך אותה תלמידה סרבה לשנות. כששאל אותה הרב מדוע אינה שותה, נבוכה התלמידה, והסבירה כמעט בלחישתה: "הרב מרדכי אליהו הורה לי לא לשנות אצלכם, כיון שיש חשש כשרות בביתכם".

ראש המוסד נדהם. לרגע חשב לגער בתלמידה על חצפתה, אך מיד התעשת, והבין שאם היא אומרת זאת מפי הרב אליהו, אזי אין חצפה בדבר, ואדרבה, יש לחקר ולהבין במה דברים אמורים. כבר במוצאי שבת התקשר אותו רב לרב אליהו, ושאל אותו מדוע אמר כך לאותה התלמידה. הרב אליהו הסביר לו שלפי

דעת השלחן ערוך האפן שבו הוא מכין את התה, כך שהוא מוזג מים רותחים על תמצית התה - נחשב בשול (גם אם התמצית חמה), ואם זה בשול – אסור לשתות תה שבשול בשבת. ראש המוסד התפלא: "והלא לפי הרמ"א מתר הדבר, וכן נוהגים כל האשכנזים! האם לפי דבריך, כבוד הרב, אסור לספרדי לשתות אצל אשכנזי ולאשכנזי לאכל אצל ספרדי?"

"לא ולא" אמר הרב "לפי דעתי מתר, כיון שאם יש דעה בהלכה שזה מתר, אין בזה אסור אכילה בשבת. גם אם אני נוהג במנהג אחר, בכל זאת מתר לי לאכל ולשתות מאדם שנוהג היתר בדבר על פי דעת חכמים אחרים. אבל לפי דעתך, שעוהה שבשלה בתנור בכלים שבהם נאפו ירקות של 'היתר מכירה' אסור לאכלה - גם התה שלך אסור בשתייה לתלמידה ספרדיה..."

"טעיתי, חטאתי, עויתי, פשעתי" אמר ראש המוסד לרב. "את ההתנצלות הזו תגיד לפני כל התלמידות, לא רק לפני בטלפון" – אמר לו הרב אליהו. "כל מי ששמעה על האסור כביכול לאכל מהעוהה, צריכה גם לשמע שכן מתר לעשות זאת!"

"אני מקבל עלי. אעשה זאת בהזדמנות קרובה", אמר ראש המוסד.

והמשיך: "ומה עם התה שלי, הוא לא טרף?"

"עכשו לא", נענה הרב אליהו בחינה...

בזכות כבוד התורה!

באחד ממסעותיו ברחבי העולם, כרב הראשי לישראל, בקר הרב בבירתה של אחת ממדינות דרום אמריקה. נשיאה של מדינה זו היה ידוע בעריצותו הרבה בכלל, וביחסו העוין ליהודים בפרט.

הרב הגיע לבקור, כשהוא מלווה בשגריר הישראלי, במתרגמן, ובנכבדי הקהלה היהודית.

הבקור החל, והרב הגיש לנשיא את מתנתו, ספר פרקי אבות מתרגם לספרדי. הנשיא עלעל בספר, והניחו בנימוס על השלחן. והנה, שלף הנשיא סיגר, החל לעשן, ואת המאפרה הניח על הספר...

הרב לא התמהמה. הוא שלח את ידו וסלק את המאפרה מעל הספר. פיותיהם של הנוכחים נפערו בתדהמה. הם היו בטוחים, כי הנשיא, שכבודו נפגע, ישתולל מזעם.

הנשיא לא אמר דבר. בפנים חתומות נטל את המאפֶּרֶה והניחה על הספר בחֲזָרָה.

"אמר לנשיא שיזיז את המאפֶּרֶה!" לחש הרב לשגִּיר שֶׁלֶצֶדוֹ, "לא מניחים מאפֶּרֶה על סֵפֶר קִדּוּשׁ".

השגִּיר החוֹיר וגִּמְגָם. הוא לא היה מסגֵּל לַחֲשֵׁב על כֶּה, אֶפְלוּ. אֶבֶל הרב התעִקֵּשׁ, והנשיא דָּרַשׁ לְדַעַת מָה הרב רוצה.

השגִּיר התגִּמְגָם, והנשיא פָּנָה לַמִּתְרַגֵּם וּבִקֵּשׁ לְדַעַת מָה רוצה הרב היהודי. בְּלִית בִּרְרָה מִסֵּר הַמִּתְרַגֵּם לַנְּשִׂיא אֶת דְּבָרֵי הָרֵב, כִּאֲשֶׁר תוֹךְ כְּדִי כֶּה מוֹרִיד הָרֵב אֶת הַמֵּאפֶּרֶה מֵעַל הַסֵּפֶר...

נִרְאָה הָיָה כִּי הַנְּשִׂיא מִקְבֵּל אֶת הַהֶסְכֵּר. הַמֵּאפֶּרֶה נּוֹתֵרָה עַל מְקוֹמָהּ. וְהֵנָּה, הַסִּתִּים הַבְּקוֹר, וְהַנְּשִׂיא קָם וְאַחַז בְּזָרוּעוֹ שֶׁל הָרֵב, וְהַחֵל מְלִיזוֹ הַחוּצָה. מְלִיזוֹ שֶׁל הָרֵב נִרְעָדוּ. הֵם הָיוּ בְּטוּחִים, כִּי הַנְּשִׂיא מִבְּקֵשׁ לְהַעֲנִישׁ אֶת הָרֵב בְּאֶפֶן אִישִׁי...

אֶךְ בַּחוּץ צִפְתָּה לָהֶם הַפִּתְעָה. שְׂטִיחַ אָדָם נִפְרַשׁ לַרְגְּלֵיו שֶׁל הָרֵב, וְהַרְוַעַת חֲצוּצֹרוֹת נִשְׁמָעָה. הַתְּבָרָר, כִּי הַנְּשִׂיא פִּקֵּד בְּחִשָּׁאֵי לֶאֱרָגֵן אֶת מִשְׁמֵר הַכְּבוֹד הַמִּיחֵד, תוֹךְ כְּדִי הַפְּגִישָׁה, לְכַבֹּדוֹ שֶׁל הָרֵב הַגָּאֵה.

הַנְּשִׂיא לָזָה אֶת הָרֵב עַד לְרַבּוֹ, וְשֵׁם קֵד לְפָנָיו בְּהִכָּנְעָה, לֹא לְפָנָיו שֶׁבִּבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ לְבֹא אֵלָיו שׁוֹב לְפָגִישָׁה, טָרֵם שׁוֹבֵב אֶרְצָה.

הַפְּגִישָׁה הַשְּׁנִיָּה הַתְּרַחֲשָׁה כְּעֹבֹר כְּמָה יָמִים, וְנִכְחוּ בָּהּ הָרֵב וְהַנְּשִׂיא בְּלִבָּד. לִיָּמִים סֵפֶר הָרֵב, כִּי בְּאוֹתָהּ פְּגִישָׁה, כָּרַע הַנְּשִׂיא עַל בְּרַכּוֹ, בִּקֵּשׁ אֶת בְּרַכְּתוֹ, וְהַבְּטִיחַ לְהַקֵּל עַל חַיֵּי הַיְּהוּדִים בְּאַרְצוֹ.

"בְּמָה זָכָה הָרֵב לְכַבֹּד הָאֲדִיר מֵאֵת הַנְּשִׂיא הָעֵרִיץ?" נִשְׁאַל הָרֵב, וְהַשִּׁיב: "בְּזִכּוֹתָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה! אֲנִי דֹאגְתִּי לְכַבֹּדָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, וּמִן הַשָּׁמַיִם הָרֵבֹו בְּכַבֹּדִי..."

"תִּשְׁלֵם, וְהָ יִתֵּן לָךְ פִּי עֲשָׂרָה!"

הַיּוֹכֵחַ, שֶׁהַתְּנַהֵל בֵּין הַחֵתֵן לְבֵין בַּעַל הַתְּזַמְרֶת, הַתְּלַהֵט. "אֲנִי חַיֵּב לְשַׁלֵּם לָךְ כְּלוּם!" טַעַן הַחֵתֵן. "אַתָּה חַיֵּב לְשַׁלֵּם לִי דָמִי בְּטוּלָה!" הַתְּעַקֵּשׁ בַּעַל הַתְּזַמְרֶת. הַכֹּל הַתְּחִיל כִּאֲשֶׁר הַחֵתֵן הַתְּקַשֵּׁר בְּבִקְרוֹ שֶׁל יוֹם לְבַעַל הַתְּזַמְרֶת, וְסִכֵּם עִמּוֹ כִּי יוֹפִיעַ בְּהַתְּנָתוֹ. הַשְּׁנַיִם סִכְמוּ כִּי יִפְגְּשׁוּ בְּצִהְרִים, וְהַחֵתֵן יִשְׁלֵם מִקְדָּמָה לְבַעַל

התזמורת. אלא שלפני הצהרים הודיעה הפלה לחתן, כי היא מעונינת בתזמורת אחרת. החתן התקשר לבעל התזמורת, להודיע לו כי הסכום ביניהם מבטל, ואז פרץ ביניהם הוויכוח בענין תשלום דמי הבטול, בסך מאה דולר.

כאשר ראה בעל התזמורת שהחתן אינו מוכן לשלם, הודיע לו כי הוא מתכנן לתבוע אותו לדיון תורה אצל הרב.

ואכן, למחרת היום התייצבו שניהם בביתו של הרב. בעל התזמורת בקש את דמי הבטול, והחתן טען שאינו חייב לשלם.

הרב הקשיב ושתק, ולבסוף פנה לחתן ואמר לו: "שלם לו את דמי הבטול". "מדוע?" לא הבין החתן. "כי בעל התזמורת צריך את הכסף", הסביר הרב. "אבל גם אני זקוק לכסף", נסה החתן למחות. "מה אכפת לך?" הבליע הרב חיוך, "תשלם, וה' יתן לך פי עשרה!"

החתן לא התעקש. הוא שלם את הכסף לבעל התזמורת, והשניים נפרדו לשלום זה מזה.

הדיון בביתו של הרב התנהל בשעת צהרים, ובשעת לילה מאחרת באותו היום ישב החתן בספריית הישיבה שבה למד, ועסק בתורה בהתמדה.

השעה היתה אחת אחר חצות, כאשר לפתע נכנס אל הספרייה איש עסקים לבוש בהדור, נגש אל החתן, והחל לשוחח עמו בשפה האנגלית.

החתן לא היה דובר אנגלית, והוא הצביע על בחור אחר ששעה בספרייה באותו זמן, והשפה האנגלית היתה שגורה על פיו. איש העסקים שוחח עמו כמה דקות, ולאחר מכן חזר אל החתן, הניח בידיו מעטפה, ועזב את המקום במהירות.

"מה קורה כאן?" לא הבין החתן, וחברו ספר: "איש העסקים סגר עסקה טובה באחד המלונות הסמוכים לכאן, ובא לכאן כדי לחפש למי לתת חלק מהמעשרות. הפניתי אותו אליך, כי אתה עומד להתחתן, ואתה בודאי זקוק לכסף."

הבחור פתח את המעטפה, ומנה את השטרות בידים רועדות. היו שם עשרה שטרות של מאה דולר. מלותיו של הרב מלפני כמה שעות, הדדו באזניו: "תשלם, וה' יתן לך פי עשרה!"

"הכל בטל ומבטל!"

אל ביתו של הרב הגיעו שני אנשים, אחד מהם מלך בבנו בן השש. פניהם היו עצובות מאוד.

הם הכנסו אל החדר פנימה. "כבוד הרב", פתח האב בקול רועד מבכי, וספר כי בנו לא חש בטוב בתקופה האחרונה, ולפני כמה ימים נלקח לבדיקות מקיפות בבית החולים. שם גלו לו את המחלה הנוראה, ה' ישמר, והרופאים המליצו על ניתוח דחוף.

"עכשו", ספר האב, "בשעה הזאת ממש, אשתי ממלאת את הטפסים בבית החולים לקראת הניתוח. מה אעשה?" דמעות זלגו מעיניו.

הרב התבונן בילד הקטן, קרב אותו אליו, ושאל: "איה קוראים לך?" "יעקב", השיב הילד.

"תאמר שקוראים לך יצחק, הבן של אברהם אבינו!" אמר לו הרב, ושאל: "האם אתה קורא קריאת שמע בלילה?"

הילד החמוד הנהן בראשו לחיוב. הרב נטל את ידו בידו. "אתה מבטיח לי שתאמר קריאת שמע מלה במלה?"

"כן, אני מבטיח", הנהן הילד שוב בראשו.

"תבטיח לי גם שתברך ברכת המזון מלה במלה מתוך הספר?" שאל הרב.

"כן", השיב הילד בקול רועד, "אני מבטיח!"

"אם כן", נשען הרב לאחור וחיך, "אין לך כלום! אתה יכול ללכת!"

חברו של האב, שעמד לצדו, אחז בצלומים של הילד מבית החולים, שם נראתה המחלה בברור. הוא הרים את הצלומים על מנת לרמז לרב, שהמחלה קיימת, אולם הרב נופף בידו בבטול: "הכל בטל ומבטל!" הכריז בקולו הנעים.

האב הנרגש יצא מביתו של הרב, ומהר להתקשר לאשתו. "הודיעי לרופאים שיבטלו את הניתוח, הרב אמר שאין כלום!"

עשתה האם כדבר בעלה, ומהרה לבטל את חתימתה על הטפסים. הרופאים היו המומים. "מה זאת אומרת?"! רתחו מזעם, "את משחקת בחיים של הילד שלך! רואים בברור שהוא חולה!"

אולם האם התעקשה. "הרב אמר שאין לו כלום, אז אין לו כלום. הכל בטל ומבטל!"...

ואכן, כדבר הרב כה היה. המחלה נעלמה כלעמט שבאה, והילד בן השש גדל בטוב ובנעימים, בריא ושלם.

באגף הנער בבית הסהר

פעם התבקש הרב לבקר באחד מבתי הכלא בישראל, ולמסר שם שיחה בפני האסירים.

תוך כדי נסיעה הבחין הרב מבעד לחלון המכונית בקבוצת נערים, מאחורי אחת הגדרות.

"מי אלה?" שאל הרב את מפקד הכלא שישב לצדו.

"אלו נערים מפרעים הנמצאים באגף הנער, בבית הסהר" השיב המפקד.

"ברצוני לדבר עמם!" אמר הרב.

"מה פתאום?!" הזדעק המפקד. "כבוד הרב, הלא תבין. נערים מפרעים אלו אינם רוחשים כבוד לאיש. הם עלולים לזרק עליך ביצים ועגבניות! חבל להתבזות בפניהם."

אך הרב לא נעתר להפצרותיו. "איני עוזב את המקום עד שלא אדבר עמם! ואם יזרקו עלי ביצים ועגבניות, אשלח את הגלימה למכבסה! יש לי מה לומר להם!" ובפנותו לעוזרו אמר: "רוץ לקיוסק הסמוך, וקנה ממתיקים עבור הנערים הללו! מהר!"

ראה מפקד הכלא כי אין לפניו ברירה, והודיע לנערים כי תכף יבקר אותם הרב הראשי לישראל...

ואכן, הנערים מהרו לפרץ למחסן ולהצטייד בביצים, בעגבניות, ובכל הבא לידי. כל אחד מהם החזיק דבר מה, על מנת להטיח אותו באורח המכבד... נכנס הרב לחצר אגף הנער, כשקבוצת סוהרים מגוננת עליו, והתקבל במהומה נוראה. בני הנער צרחו ושאגו, ונופפו ב"נשק" שבדיהם.

הרב לא התרגש. הוא סקר בעיניו את בני הנער, ומבטו נפל על אחד מהם, נער כבן ארבע עשרה, שנראה היה כמנהיג הקבוצה.

נגש הרב אל הנער ושאל: "אמר נא לי, כמנהיג הקבוצה, מתי יהיה כאן שקט?!" "בעוד שלוש דקות בדיוק!" התפאר הנער בגאווה. ואכן, כעבור שלוש דקות בדיוק, הניף הנער את ידו, ושקט מחלט השתרר.

הרב פתח בדבריו, ובמשך שעה ארוכה עודד את בני הנער לשוב לדרך הישר והטוב. "אל תראו את עצמכם כאסירים, אלא כאנשים העתידים להקים משפחות תקינות ובריאות!" אמר, וסיים: "כל אחד מכם, כשיצא מכאן, מזמן להגיע אלי!"

שנני אדיר נכר לפתע בנערים. הם נעמדו בשורה, ככבשים תמימות, ועברו לפני הרב, לקבל את ברכתו ולנשק את ידו, כאשר הרב מעניק דבר מתיקה לכל אחד מהם.

שנים חלפו ועברו, ולאחר שהסתלק הרב לבית עולמו, הגיע לביתו אברהם עטור זקן ופאות וספר בדמעות: "אני הוא אחד מאותם נערים ששהו בבית הכלא! שיחתו של הרב, היא שהשיבה אותי למוטב..."

המטוס שנצל מהתרסקות

המעשה הבא התרחש במהלך טיסה מישראל ללוס אנג'לס. הרב ישב במטוס ולמד ברפוז, כאשר לפתע עצם את עיניו ושקע בתפלה חרישית. הרבנית, שישבה לצדו, הבחינה בכך ולא הבינה על מה מתפלל הרב. אולם כעבר דקות ספורות נפתרה התעלומה.

דלת תא הטיס נפתחה, ואחד הטיסים יצא ונגש אליה. פניו היו חזרות. "הרבנית", אמר בלחש, "תגידי לרב, שיש נזילה של דלק מהמטוס, ואי אפשר לעצר אותה".

"מה זאת אומרת?" נבהלה הרבנית, "אין איפה לנחת?"

"לא!" השיב הטיס בשפתיים יבשות, "אנחנו באמצע האוקיינוס, ועם מעט הדלק שנותר במקל לא נספיק להגיע לשום מקום. תגידי לרב, שיעשה משהו".

הרבנית הביטה בעיניו העצומות של הרב. "הרב", קראה. "הרב", קראה שוב. אבל הרב לא ענה. הוא היה שקוע בתפלה, פניו בערו בלהבת אש.

ולפתע פקח את עיניו ואמר לרבנית: "אמרי לטיס שימשיך לטוס אל היעד. מרגע זה והלאה, לא יזוז המחוג כלל!"

הטיס שמע את הדבר ומהר לחזור לתא הקברניט, וכעבר דקה חזר והבעת תדהמה על פניו. "המחוג נעצר! הנזילה הפסקה בלי שום סבה, וגם הטיסה לא מפחיתה את כמות הדלק!"

הרבנית שמעה את דבריו, אולם הרב לא שמע מאומה. הוא היה שקוע בתפלה, עיניו עצומות וכלו אחוז שרעפים.

הרבנית הביטה סביב. המטוס היה עמוס במאות נוסעים. חרדת קדש מלאה את לבה. היא ידעה כי הרב, בתפלתו, מחזיק כעת את כל הנוסעים הללו באויר, בדרך נס.

במשך שעות נמשך הדבר. שני הטיסים ושאר אנשי הצוות התגודדו במרחק מה מכסאו של הרב, נזהרים שלא להפריעו בתפלתו, כאשר בכל כמה רגעים הולך אחד מהם לזדא, שהמחוג לא זז. הוא, אכן, לא זז. רק עם התקרב המטוס אל שדה התעופה, פקח הרב את עיניו, ובאותו הרגע החל מדדלך לצנח כלפי מטה. אולם אז, כבר לא היתה בכך כל סכנה. הטיסים נשמו לרוחה והטיסו את המטוס אל מסלול הנחיתה, והיא הסתיימה בשלום ובבטחה.

"חכם מרדכי" בשמים

בצעירותו, היה הרב מוסר שעור לבעלי בתים בשכונת "הבוכרים". פעם, בשעור שנערך לקראת הימים הנוראים, הזכיר הרב כמה מפרושיי של המקבל רבי יעקב מדרבנד, מחבר הסדור "אהלי יעקב".

והנה, קלטו עיניו של הרב כי אחד השומעים, יהודי מבגר ועשיר ושמו יוחננוף, מתנועע על כסאו לשמע שמו של הרב מדרבנד.

אחר השעור נגש מר יוחננוף אל הרב ואמר לו: "כבוד הרב, הפרתי את רבי יעקב זצ"ל. הוא היה שכן שלי, והוא היה עני מרוד. פעם, לפני עשרות שנים, בקש ממני הלוואה וכתב לי שטר עליה. הוא נפטר לפני שהספיק לפרע את ההלוואה, והשטר שכתב לי נשאר למזכרת".

הרב הזדעזע. "האמנם? אני מתחנן לפניך שתאמר עכשו שאתה מוחל לרבי יעקב על ההלוואה! ובשובך לביתך, כתב על השטר 'פרוע'!"
 "האם אספר על כך לאשתי?" שאל האיש, "לא", השיב הרב, "אין צורך לצער אותה".

והנה, למחרת בבקר, בצאת הרב מתפלת שחרית בבית הכנסת, הוא רואה את אשת העשיר ממתינה לו. "חכם", אמרה לו, "אתמול בלילה חלמתי, שרבי יעקב 'בעל האהלים', שהיה שכן שלנו, אומר לי, שמאז פטירתו לא נתנו לו להכנס לגן עדן, ורק בלילה זה זכה להכנס, בזכות חכם מרדכי. הוא בקש ממני שאגיד לרב תודה על החסד הגדול שעשה עמו!"

ובינתיים יצא גם מר יוחננוף מבית הכנסת, ובלי לדעת על דברי אשתו, נגש גם הוא לרב והחל לספר על חלום שחלם בלילה. החלום היה זהה לגמרי לחלום שחלמה אשתו.

רָאָה הָרַב שֶׁבִּנְיָ הַזֶּה יוֹחֲנָנוּף מַצְטַעְרִים בְּצַעְרוֹ שֶׁל רַבִּי יַעֲקֹב, שֶׁנִּפְטָר עֲשָׂרוֹת שָׁנִים קִדָּם, וְנָחַם אוֹתָם:

"אֲשֶׁרִיכֶם, שְׁזִכִּיתֶם לְהַלְלוֹת לְצַדִּיק בְּשַׁעַת דְּחָקוֹ, וְזִכִּיתֶם לְמַחֵל לוֹ עַל חוּבוֹ!"
אֶת סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה סִפֵּר הַמַּקְבֵּל רַבִּי דָּוִד בֶּצְרִי, וְאָמַר:
"דַּעוּ לָכֶם, כִּי בַּעֲוֹלָם הָאֶמֶת מְדַקְדָּקִים בְּכָל אוֹת וּבְכָל מְלָה. כֹּאֲשֶׁר שָׁמַע הָרַב אֶת דְּבָרֵי הַחֲלוּם, הוּא הִזְדַּעֲזַע מִשְׁנֵי דְבָרִים: גַּם מֵעֶצֶם הַמַּעֲשֶׂה, וְגַם מִכֶּךָ שֶׁבִּשְׁמֵימִם קָרָאוּ לוֹ 'חֲכָם מְרֻדֵּכִי'."
לְכֹן, כְּשֶׁהָרַב עֲצָמוֹ הָיָה מְסַפֵּר אֶת הַסִּפּוּר, הוּא הָיָה מְשַׁמֵּיט מִמֶּנּוּ, בְּעֻנּוֹתָנוֹתָיו הָעֲצוּמָה, אֶת הַמַּלִּים 'חֲכָם מְרֻדֵּכִי'.

זְהִירוֹת מִשְׁעֵטָה

סִפֵּר הָרַב אַבְרָהָם דָּוִד, רַב קְהֵלָה בְּלוֹנְדוֹן, כִּי כְּשֶׁהָרַב זצ"ל שָׁהָה בְּאַנְגְלִיָּה זֶה הָיָה בְּתַקוּפַת הַחֲרָף הַקָּשָׁה. הֵם הִצִּיעוּ לָרַב מַעִיל, אָבֵל הוּא לֹא רָצָה לְלַבֵּשׁ אוֹתוֹ מִטְּעָמִים שְׁלֹו. בְּאוֹתוֹ יוֹם יָרַד גֶּשֶׁם עַז, אָבֵל הָרַב הִגִּיעַ לְבֵית הַכִּנֶּסֶת יָבֵשׁ לְגַמְרִי. זֶה פָּלָא גָדוֹל, שֶׁכֵּן כָּל מִי שֶׁהִגִּיעַ אַחֲרָיו הִגִּיעַ רָטֹב עַד לְשֵׁד עַצְמוֹתָיו.
סִפּוּר דּוֹמָה מְסַפֶּרֶת הַרְבֵּינִית שְׁתַּחֲיָה, עַל בִּקּוּר שֶׁהָיָה לָהֶם בְּקִנְדָּה בְּקֵהֲלוֹת הַיְּהוּדִיּוֹת בְּשַׁבָּת. וְכָךְ מְסַפֶּרֶת הַרְבֵּינִית: יָרַד גֶּשֶׁם זַלְעָפוֹת, וְהַמְרַחֵק בֵּין הַמָּקוֹם בּוֹ שֶׁהָיוּ לְבֵית הַכִּנֶּסֶת, הָיָה גָדוֹל. הִבִּיאוּ לָרַב זצ"ל מַעִיל, אֶךְ הָרַב סָרַב לְלַבֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי חָשַׁשׁ מִשְׁעֵטָה.

הָרַב רָאָה שֶׁדֹּאגָתִי לוֹ, וְאָמַר לִי לֹא לְדַאֵג. וּבְאֶמֶת כְּשֶׁהָרַב הִגִּיעַ לְבֵית הַכִּנֶּסֶת הוּא הָיָה כְּלוֹ יָבֵשׁ. כֹּאֲלוֹ שֶׁהָיָה עָלָיו מִגֵּן שְׁקוּף. נִעְלָיו הָיוּ אֲמִוְרוֹת לְהִיּוֹת סְפּוּגוֹת בְּמַיִם, אֶךְ גַּם הֵן נוֹתְרוּ יְבֻשׁוֹת.

שְׁאֵלְתִי אוֹתוֹ: אֵיפֹה כָּל הַטְּפוֹת?

הָרַב אָמַר לִי בַחֲיִיךָ: הַלֵּכְתִּי בֵּין הַטְּפוֹת, וְאַחֵר הוֹסִיף בְּלַחֲיִשָּׁה שֶׁלֹּא אֶשְׁאַל אֶת הַשְּׂאֵלָה הַזֹּאת בְּקוֹל. אַחֵר כֶּךָ כָּבֵר לֹא שְׁאֵלְתִי יוֹתֵר.

שֶׁבַּגְּלִי לֹא יָרַד גֶּשֶׁם?

סִפֵּר הָרַב מֹשֶׁה הֶרֶר: בְּלִיל שַׁבָּת חֲרָפִי וְסוֹעֵר בְּמִיחָד, יָצָא הָרַב זצ"ל ל"שְׁלוֹם זָכָר" אֶצֶל אַחַת הַמְּשֻׁפָּחוֹת בְּשִׁכּוּנַת קְרִית-מֹשֶׁה. לְאַחֵר שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַמְּשֻׁפָּחָה,

המשיר לבית הכנסת לתפלת הבקשות, כמנהג הספרדים בלילי השבת של החורף.

באותה שבת היה מאד גשום. אנחנו לוינו את הרב וראינו כי כל הזמן ירד גשם, פרט לשעה שבה הרב היה הולך ברחוב. באותן דקות שהרב היה הולך ממקום למקום, הגשם הפסיק. ברגע שהרב נכנס לתוך מבנה – הגשם הסוער התחדש. כשיצאנו מהבקשות בבית הכנסת ראינו, כצפוי, שהגשם פוסק. לא התאפקתי ואמרתי לרב: "אומרים עליך, הרב, שבכל פעם שאתה הולך בחוץ, הגשם פוסק, וכאשר אתה בבית – הגשם מתחדש". הרב הזדעזע. מיד הוא אמר: "מה פתאום? בגללי הגשם פוסק? אם זה תלוי בי, אני גוזר עכשו שיירד גשם". באותו הרגע שהרב סים את דבריו קרה דבר פלא. גשם זלעפות שלא נראה במקומו בדרך כלל החל לרדת. הרב, שהיה ללא מעיל, נרטב כלו עד לשד עצמותיו, ואני כל כך הצטערתי שגרמתי לצדיק צער. גם מפני שנרטב בגללי, וגם מפני שגליתי את סודו.

אהבת הארץ

אהבתו הגדולה של הרב לארצנו הקדושה לא ידעה גבול. פעם שאלו אותו תלמידיו מהי השאלה הקשה ביותר מכל אלפי השאלות שנשאל? הרב ענה שהשאלה הקשה ביותר הייתה כשנצרך לצאת לחוץ לארץ בפעם הראשונה לצורך העברת שעורי תורה, והיה לו מאד קשה להתיר לעצמו את הדבר.

כשתמהו התלמידים מה כל כך קשה בשאלה זו – הרי הדבר פשוט להתיר? ענה הרב: שמחמת אהבתו את הארץ היה לו קשה מאד להתיר לעצמו לעזוב את הארץ.

מדוע לא צפצף הגלאי

המעשה הפלאי הבא ארע כאשר הרב הגיע לכלא מריילנד שבארצות הברית, על מנת לבקר שם את האסיר היהודי, יונתן פולארד. בפתחו של הכלא השמור ביותר בעולם, לאחר כמה שערים מאבטחים, נצב גלאי מתכות מהמשקלים בעולם, דרכו לא יכול לחדר אפלו אבזם קטנטן של מתכת.

כאשר התקרבו הרב ופמליתו אל השער, הודיע להם קצין הבטחון, כי הגלאי יצפצף אפילו בגלל מתכת זעירה. "גם מי שעבר נתווח בגופו, והשתל לו ברג, צריך להודיע זאת!" אמר.

ואכן, כאשר בקש מזכירו של הרב לעבר דרך השער, צפצף הגלאי גם לאחר שהמזכיר הוריד את נעליו והסיר את חגורתו. לבסוף התברר, כי הגלאי קלט את קליל המתכת הקטן שבפנקסו של המזכיר...

אלא שכאשר הגיע תורו של הרב לעבר דרך השער, לא פשט הרב את גלימתו, ולא הסיר את נעליו. הרב עבר דרך השער, וראה זה פלא, כל צפצוף לא נשמע. הגלאי נדם באפן מפתיע...

"מה זאת?" השתעל קצין הבטחון במבוכה. הוא הצביע ביד רועדת על רוקסן המתכת שבגלימת הרב, והרב שאל את מזכירו: "מה רוצה הקצין?" המזכיר הסביר לרב מדוע נרעש הקצין, והרב חייך. "זה הכל?" שאל. הוא פתח את רוקסן גלימתו, ולנגד עיניהם הנדהמות של אנשי הבטחון האמריקאיים נגלה העט המכסף בכיס חלצתו של הרב, השעון שעל זרועו, והחפטים שבחלצתו... "האם השער מקלקל?" התפלא מפקד הכלא, "והלא הגלאי ידוע כאמין ביותר!" הוא בקש מהרב את עטו, ועבר עמו דרך השער. אכן, הגלאי לא אכזב. צפצוף צורמני נשמע ברקע...

המפקד החזיר את העט לידיו של הרב ובקש: "שהרב יעבר", וראה זה פלא, שוב השתתק הגלאי, כאלו היה שער פשוט... התדהמה שאחזה בנוכחים התחלפה בדממת הערצה. גם הגויים הבינו, כי מולם עומד אדם קדוש, איש אלקים מורם מעם. ולפתע החל קצין הדת הנוצרי של הכלא לרקד ולצהל כמשגע. "מה לך רוקד?" התעניין מזכירו של הרב.

איש הדת לא הבין. "האם אתה לא יהודי?" שאל, "והלא בתנ"ך כתוב, שבקריעת ים סוף, בני ישראל שרו ורקדו. אני עובד כאן עשרים וחמש שנה, ומעולם לא ארע שהשער לא צפצף! זכיתי לראות את נס קריעת השער החשמלי, ואיך לא ארקד?"...

שתי וערב במצעי המטה

מספר הרב אלעד אליהו, נכד הרב:

באחד הלילות שישינתי אצל סבא זצ"ל וסבתא שתתחיה, שמעתי באמצע הלילה דבורים ביניהם.

הדבורים נמשכו כמה דקות ואז הרבנית קראה לי. באתי לחדרם ואז הרבנית מצביעה על הסדין ושואלת אותי האם הצורות שיש על הסדין דומות לצלב. לא הבנתי למה חשוב לברר זאת באמצע הלילה...

סבא – מרן הרב – פנראה שם לב לתמיהתי, והסביר: "נכנסתי למטה, נסיתי לישון ולא הצלחתי להרדם. התחלתי לבדוק למה אני לא נרדם: אולי אני חייב כסף ולא שלמתי? אולי העלבתי אדם ולא רציתי אותו? אולי עשיתי איזו עברה ולא חזרתי עליה בתשובה? חפשי וחפשי ולא עלה במחיר שום רעיון. ואז הסתכלתי על הסדינים וראיתי את הצורה הזאת והבנתי שבגלל הצלבים שעל הסדין אינני מצליח להרדם".

לא ידעתי מה לענות. ברור היה לי שסבא – מרן הרב לא צריך את אישורי על מנת להחליט אם יש צלב או לא. מצד שני, אני לא יכל לסתור את דברי הרבנית. כדי להתחמק מהכרעה אמרתי שחלק מהצורות דומות לצלב וחלק לא. תשובה זו הספיקה לרב, והוא אמר: "מספיק שצורה אחת תהיה דומה לצלב, זה כבר מפריע לי לישון" ... הוא קם מהמטה, הוריד ממטתו את הסדין והצפיית, וחזר לישון (הוא לא נתן לרבנית להציע לו את המטה באמצע הלילה).

"מי כאן הלל?"

יהודי שלא הקפיד על שמירת התורה ומצוותיה בהדור, שמע את הספור על הלל הזקן. כיצד אחד התערב עם חברו שיצליח להרגיז את הלל. הוא הגיע אליו בערב שבת כשהלל התרחץ, והפריע לו בשאלות טפשיות. למרות זאת הלל לא כעס כלל. בקש שומע הספור לדעת אם לרבנים של היום ישנה אותה סבלנות. הוא חשב לעצמו:

"הרי הם בודאי מפירים את המעשה, ואולי אף משתמשים בו בדרשויותיהם. אבדק אם הם אכן מקיימים את הנאמר – 'נאה דורש ונאה מקיים'..."
בשעה שלוש לפנות בקר חג למרן הרב מרדכי אליהו זצ"ל. כאשר הרים הרב את השפופרת, שאל האיש: "האם אני יכל לשאל שאלה?"

"בבִּקְשָׁה", עָנָה מֶרֶן הָרֵב, "רַק תֹּאמַר לִי – הָאֵם הַשְּׂאֵלָה סוֹבֶלֶת דְּחוּי עַד שְׁאֵטֶל אֶת יָדֶי?". אוֹתוֹ יְהוּדֵי הַסִּכִּים, וְאַחֵר זְמַן קִצֵּר נִשְׁמַע קוֹלוֹ שֶׁל הָרֵב אֲלֵיהֶו בְּטֶלְפוֹן: "כן, אֲנִי מוֹכֵן לְשִׁמְעָא!".

הָאִישׁ הִצִּיג אֶת שְׂאֵלָתוֹ הַתְּמִימָה: "מָה מְבַרְכִים עַל תְּפִיחַ מִצָּפָה בְּסִכְרָ?" ... מֶרֶן הָרֵב אֲלֵיהֶו עָנָה לוֹ תִּשְׁוֵבָה מְפֹרֶטֶת, וְלִבְסוֹף הִפְטִיר: "אַתָּה יָכֹל לְהִתְקַשֵּׁר אֵלַי וּלְשַׂאֵל כָּל שְׂאֵלָה שֶׁתִּרְצֶה, וּמִתִּי שֶׁתִּרְצֶה!"...

"זִרְקִי עָלַי עֵגְבָנִיּוֹת"...

מֶרֶן הָרֵב זצ"ל הָיָה דִּין בְּבֵית הַדִּין הָרֵבִנִי בְּבֶאֱר שָׁבַע. יוֹם אֶחָד מִגִּיעַ לִפְנֵי מִיִּשְׁהוּ מְכַבֵּד וְרוֹצֶה לְהַגִּישׁ תְּבִיעֵת גִּירוּשִׁין נֶגֶד אִשְׁתּוֹ. מֶרֶן הָרֵב קָרָא לוֹ לְשִׁיחָה, וְשָׂאֵל מָה הֵבִיא אוֹתוֹ לְהַגִּישׁ אֶת הַתְּבִיעָה. הָאִישׁ אָמַר שֶׁהוּא הַתְּבַרֵךְ בְּשִׁפְעַ כָּלְכָלִי, אָבֵל אִשְׁתּוֹ הִיא חֲסִכְנִית גְּדוֹלָה, הִיא קוֹנָה בְּגָדִים זָלִים וּמוֹצָרִים זָלִים וְחִיָּה חַיִּים כָּל כֶּךָ פְּשׁוּטִים שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ לֹא נָעִים לְחִיּוֹת אֶתָּה וְרוֹצֶה לְהִתְגַּרֵּשׁ ... זֶה הָיָה קֶצֶת חֲרִיג, כִּי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל תְּבִיעוֹת הַגִּירוּשִׁין הָיוּ עַל רֶקַע הַפּוֹךְ.

אָמַר לוֹ מֶרֶן הָרֵב: "בּוֹא מִחֵר עִם אִשְׁתְּךָ בְּתִשְׁעַ בְּבֶקֶר". אַחֲרֵי שֶׁנִּגְמְרוּ הַדִּיּוּנִים בְּבֵית הַדִּין, הֵלַךְ מֶרֶן הָרֵב זצ"ל לְשׁוּק שֶׁל בֶּאֱר שָׁבַע, וְקָנָה פָּרוֹת וִירְקוֹת מִהֶסּוֹ הַיּוֹתֵר גְּרוֹעַ שֵׁישׁ בְּשׁוּק, אֵלֶּה שֶׁלֹּא נִמְכְּרִים מִחֲמַת צוּרְתָם וְיוֹשְׁנָם, וְהֵבִיא אוֹתָם לְמַחֲרַת לְבֵית הַדִּין. אַחֵר כֶּךָ הוּא קָרָא לְאַחַת הַמַּזְכִּירוֹת, שֶׁהִיָּתָה מִתְאִימָה לִכָּה, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנָּה לְלַבֵּשׁ מִטְפַּחַת כְּמוֹ אִשָּׁה נִשׁוּאָה וּלְזִרְקַ עָלָיו אֶת הָעֵגְבָנִיּוֹת כְּשִׁיגִיעוּ בְּנֵי הַזֶּהוּ הָרוֹצִים לְהִתְגַּרֵּשׁ.

כְּשֶׁנִּכְנְסוּ בְּנֵי הַזֶּהוּ לָרֵב, נִכְנְסָה הָאִשָּׁה לְחֹדֶר הַדִּיּוּנִים עִם הַסֵּל בְּיָדֶיהָ, וְשָׂאֵלָה אֶת מֶרֶן הָרֵב בְּעִזָּזוֹת: "מָה קִנִּיתָ?! לֹא מִצָּאת זָבֵל אַחֵר לְקִנּוּת??? אֶת כָּל הַזָּבֵל שֵׁישׁ בְּשׁוּק אֶתָּה רוֹצֶה לְהֵבִיא הַבִּיתָה?". לֹא נִרְגָּעָה הָאִשָּׁה עַד שֶׁלְקַחְתָּה אֶת הַפָּרוֹת שֶׁהָיוּ בָּסֵל, זִרְקָה אוֹתָם עַל מֶרֶן הָרֵב, וְיִצְאָה בְּכַעַס מִלִּשְׁכַּת הַדִּיּוּנִים. "אַל תִּשְׁמִי לִבִּי", בִּקֵּשׁ הָרֵב מִבְּנֵי הַזֶּהוּ הַמְּמוּמִים. "הִיא קֶצֶת כּוֹעֶסֶת, וּבִצְדָק. הִגִּידוּ אֶת טַעֲנוֹתֵיכֶם", אָמַר הָרֵב כְּשֶׁהוּא מְנַקֵּה אֶת הַחֲלִיפָה שֶׁלוֹ מִשִּׁירֵי הַפָּרוֹת הָרְקוּבִים.

הבעל שרצה לתבע גירושין נסה להתחיל להרצות את טענותיו, אך המלים נעתקו לו מהפה. הוא נסה לומר משהו, ויצא לו משהו מגומגם. "לכו עכשיו, בואו בפעם אחרת אם תרצו", אמר מרן הרב. מיתר לספר שבני הזוג הזה לא חזרו לעולם על רעיון האינולת של הגירושין...

כשיצאו בני הזוג, הוציא מרן הרב חליפה נקייה משקית שהביא אתו מביתו. המזכירה שהתחפשה לאשה הוציאה את המטפחת ונכנסה לחדר לבקש סליחה על כך שהיא מלאה את תפקידה בהדור רב. "אל תדאגי", אמר לה הרב. "זכית להיות שתפה בשלום בית! יהי רצון שתזכי לבנות בית נאמן בישראל", ברח הרב, ובדאי ברכתו מתקיימת.

מרדכי אליהו השני

ביום שמרן הרב אליהו זצ"ל הפסיק את כהונתו כרב ראשי לישראל, הוא עשה מסיבת הודיה, "יום טוב היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום את הקודש", כמו כהן גדול שעושה מסיבה שיוצא מקודש הקדשים.

באותו מעמד סיפרו הרבה שבחים על מרן הרב, והוא היה כל הזמן מחייך. אחרי שבירכו כל המברכים, מרן הרב סיפר סיפור: אתם יודעים שיש כאלה שקוראים לי "מרדכי אליהו" ויש קוראים לי בשם "מרדכי בן אליהו". בספר הטלפונים אני מופיע בשם השני, אבל ביום יום כולם קוראים לי בשם הראשון. יש יהודי שעובד בבית דפוס בירושלים שקוראים לו מרדכי אליהו. כשאנשים פותחים את ספר הטלפונים הם מוצאים אותו, ופעם אחת פגשתי אותו והוא סיפר לי שיש לו חיים מאוד קשים. אנשים מתקשרים אליו ושואלים שאלות, והוא אומר להם: "אני לא רב, אני רק אדם פשוט". והם אומרים לו: "אנחנו יודעים שכבודו עניו, בבקשה תענה לנו על השאלה". והדפס הזה מסביר להם שהוא באמת לא הרב, ולוקח להם זמן להבין את זה.

אמר לו מרן הרב: אם כן, תעשה לעצמך מספר חסוי. "חס ושלום!" ענה אותו יהודי, "אני בסופו של דבר נותן להם את המספר שלך, וזו זכות גדולה בשבילי לעזור לאנשים לקבל תשובה הלכתית מסודרת".

סיים מרן הרב: כשאתם סיפרתם את כל השבחים אמרתי בליבי, הרי אני יודע שהשבחים שאמרתם הם מוגזמים. חשבתי בליבי, למה לי להעיר לכם, בוודאי אתם מתכוונים על מרדכי אליהו השני...

במסיבת חומש

סיפר הרב שמואל כץ:

למעלה מעשרים שנה זכינו שתלמידי כיתה א' של בית ספרנו קיבלו את הסידור או את החומש מידיו של מרן הרב, בטקס מרגש ורב רושם.

שנה אחת הגענו ל"היכל שלמה", בית הרבנות הראשית, בזמן שנקבע לנו. התלמידים והוריהם נכנסו נרגשים לבית הכנסת שבמקום, והמתינו לרב. אני עליתי לקומה השלישית, ללשכת הרב, כדי להודיע לראש הלשכה שהגענו, ואנו מוכנים לקבל את פניו של הרב.

בהגיעי ללשכה חשכו עיני: במקום המתינו רבנים רבים, רבני ערים, ראשי ישיבות ועוד, שבאו לשאול ולהתייעץ עם הרב. תהיתי בליבי מה לעשות; ברור שמרן הרב יקבל את כל הרבנים ורק אחר כך הוא ירד אלינו, אך זה ייקח זמן רב והילדים הקטנים לא יחזיקו מעמד. מה יהיה?...

הודעתי על בואנו לראש הלשכה, ובייאושי התכוונתי לרדת, אך לפתע ראש הלשכה יצא והודיע לי: "מרן הרב מיד יורד אליכם!".

הייתי מופתע ומאושר. רצתי וירדתי במדרגות, ומרן הרב ירד במעלית. כמובן, הילדים וההורים קיבלו את פניו בהתרגשות רבה בעמידה ובשירת "שאו שערים". רבים הצליחו לנשק את ידו.

מרן הרב התיישב במקום שהכנתי לו. עליתי לבימה והודעתי להורים ולתלמידים, שהפעם לא אפתח את הטקס בברכה ובדברי תורה שלי, אלא אזמין מיד את מרן הרב כי הוא מאוד ממהר, כפי שראיתי במו עיני, שרבנים רבים ממתנים לו.

תגובת הרב היתה מידית: "מי אמר לך שאני ממהר?" והוסיף: "דבר אתה!"... אחרי שסיימתי לדבר, עלה מרן הרב ובירך את התלמידים. הוא תיבל את דבריו במדרשים ובסיפורים שריתקו את התלמידים וגם את הוריהם, וביקש מהם לא לגנוז את הסידור או את החומש גם אם הוא יתבלה, אלא לשומרו כדי להראותו לנכדים.

אחרי סיום דבריו רצינו להתחיל בחלוקת החומשים. שוב התנצלתי בפני התלמידים וההורים, שהפעם עלינו להזדרז, ושחלוקת החומש מידי הרב והצילומים יתנהלו במהירות יתירה, כי מרן הרב ממהר לשוב ללשכתו. שוב תגובתו היתה: "מי אמר לך שאני ממהר?!"...

החלוקה התנהלה בניחותא כאילו למרן הרב יש את כל הזמן שבעולם. הוא הגיש בסבלנות את החומש לכל תלמיד, ביקש ממנו שינשק אותו, הניח את ידו על ראשו ובירך אותו, לחץ את ידו, ואחר כך המתין בסבלנות רבה עד שכל תלמיד ותלמיד הצטלם איתו למזכרת...

הכינו את הפנסים...

מספר הרב שמואל אליהו שליט"א, רבה הראשי של צפת: הנקיות של מרן הרב זצ"ל הייתה גם בדברים הגדולים וגם בדברים הקטנים ביותר.

כשהייתי ילד והיה מו"ר אבא לוקח אותי ואת אחי לסליחות, היה מכין אותנו לילה קודם לכן להכין פנסים וכדו', כדי שנתרגל למחשבה של הסליחות כבר לפני השנה. וכך בבוקר היינו קמים באשמורת הבוקר ביתר קלות.

כשהיינו קמים היה מעיר אותנו בלחש כדי שאמא לא תתעורר ולא יהיה גזל שינה חלילה ויצא שכרנו בהפסדנו.

כך היתה כל הדרך אל הסליחות בלחש גמור, לא לטרוק את הדלת של הבית שלא יתעוררו השכנים. ולא לדבר בקול בחדר המדרגות שלא להפריע את מנוחתם. וכך כל הדרך לבית הכנסת, הכל כדי להיזהר מגזל שינה, שלא ניתן להשיבו.

איך נרגיע את הרבנית?

לרבנית שתחיה היו הריונות קשים. רוב ההריון היא היתה בשמירת הריון וכמעט שהיה אסור לה לקום מהמיטה. באחד ההריונות, הרבנית היתה מאושפזת בבית החולים והבנים הגדולים נשארו עם מו"ר אבא זצ"ל.

היה זה בחורף, והילדים הצטננו וחלו. מרן הרב לא רצה לספר זאת לרבנית, מחשש שתקום ממיטתה ותרוץ לטפל בילדים החולים. אולם, אחת השכנות שהלכה לבקר את הרבנית סיפרה לה בתמימות שילדיה בבית עם חום. הרבנית דאגה מאוד, וכשמרן הרב הגיע לבקר דרשה ממנו שיחזיר אותה לבית.

מרן הרב ידע שמסוכן מאוד שהיא תקום ממיטתה וניסה להניא ולשכנעה שהילדים מרגישים טוב. אך הרבנית לא השתכנעה ורצתה לראות את הילדים.

לבסוף, הציע מרן הרב לרבנית שהוא יביא אליה לבית החולים את הילדים, וכך תוכל לראות שהם מרגישים טוב.

מרן הרב חזר לבית, הזמין מונית והעלה עליה את הילדים. כשהגיעו לבית החולים, ביקש מרן הרב מנהג המונית שיחנה מול חלון חדרה של הרבנית. לילדים אמר שישארו במונית, וכשיראו את חלון החדר נפתח – ינופפו שלום מחלון המונית.

מרן הרב עלה לחדרה של הרבנית, וכשהרבנית ראתה אותו עולה ללא הילדים אמרה לו: "ידעתי שהילדים חולים! השארת אותם בבית כיון שלא רצית שאראה אותם". מרן הרב אמר לה שהוא כן הביא אותם והם נמצאים במונית שעומדת מול החלון, אולם כיון שמאוד קר בחוץ הוא חושש שאם הוא יוציא את הילדים מהמונית הם יצטננו...

מרן הרב פתח את חלון החדר והילדים במונית התחילו מנופפים בידיהם לאמא. כשהרבנית ראתה את הילדים שמחים ו"בריאים", נרגעה והסכימה להישאר בבית החולים.

כשהרב סיים לספר לי את הסיפור הזה הוא שאל אותי, האם לדעתי צריכה השכנה, שסיפרה לרבנית על מחלת הילדים, לשלם לו את המונית?

יחס הרב לכסף

מספר הרב שמואל זעפרני:

כשנסעתי עם מרן הרב לאחת מארצות הגולה, הזמין אותו יהודי עשיר לארוחת בוקר. למעשה, 'משתה' יהיה תיאור מדויק יותר של הארוחה. רבים הוזמנו לארוחה שהתקיימה בגן המפואר שבחצר ביתו, בית אבן יפהפה בן ארבע קומות. רוב המוזמנים ישבו בגן, אך המכובדים ישבו בסלון שבתוך הבית. התיישבנו לשולחן ליד בעל הבית, בינות שאר הנוכחים לובשי החליפות. המשרתים חגו סביב, נכונים למלא כל בקשה, לעשות כרצון איש ואיש, ומוזיקה משמחת התנגנה ברקע.

ברגע מסוים מרן הרב שם לב שבעל הבית עצוב ושאל אותי: "תגיד לי, מה קורה לו? מדוע פניו נפולות? נא שאל אותו". פניתי לבעל הבית: "סלח לי שאני אומר לך, אבל אתה מכבד את הרב בסעודה כה מפוארת, איך זה שאינך שמח? הרב מרגיש לא נוח בכך".

הוא השיב: "נכון, אני עצוב. אבל לא נעים לי לספר מדוע".

"ספר", הפצתני בו, "מה יש בכך שתספר? הן אמרו 'דאגה בלב איש ישחנה'".

לבסוף הוא ניאות: "בני", כך אמר, "נמצא כעת בקומה הרביעית של הבית ו...".

הוא היסס, אך המשיך: "...בעוד חודשיים הוא עתיד להתחתן עם גויה". עם המילים פרצו ממנו גם הדמעות. "מה שווה כל עושרי? מה שווה כל הכסף שיש בידי?", זעק בבכי, והוסיף: "הבאתי מהארץ כל כך הרבה רבנים כדי שישכנעו אותו לוותר, אבל הוא בשלו, לא השתכנע". הוא סיים באנחה מעומק הלב: "אני חושש ומתבייש אם הוא ירד והרב יראה אותו".

סיפרתי את דבריו לרב. מרן הרב הקשיב ולבסוף אמר: "שאל אותו, האם אוכל לעלות ולשוחח עם הבן?". "הרב מוכן לעלות?", התפלל בעל הבית, כשבקולו נשמע זיק שמחה.

עלינו לקומה הרביעית, והרב ביקש להיות עם הבן ביחידות. חצי שעה שוחח עמו מרן הרב, ולאחר מכן יצא הבחור מהחדר דומע. הוא ניגש לאביו, חיבק אותו והכריז: "אבא, אני לא מתחתן". בבת אחת מצב רוחו של האב השתנה לגמרי.

העצב הפך לשמחה, הבכי הפך לחיוך.

בסיום הסעודה לקח אותנו המארח לחדר העבודה שלו. ישבנו סביב שולחן; המארח בצד אחד, מרן הרב ואני ממולו. הוא הסתכל בנו ושתק. ההתרגשות ניכרה בפניו. לפתע הוא קטע את השתיקה ואמר: "סלחו לי, רק שנייה", ויצא את החדר. אחרי רגע חזר עם צ'ק ביד; צ'ק שעליו רשום סכום עתק, לפקודת הרב.

מרן הרב הסתכל ושאל: "מה זה?".

"אם אני יודע לקרוא", אמרתי, "זה... סכום עתק", ונקבתי בסכום.

"תחזיר לו את זה", אמר לי מרן הרב בפסקנות.

"אבל הרב, הוא ייפגע..." ניסיתי, אך הרב שנה: "תחזיר לו מיד".

קירבתי את הצ'ק למארח: "הרב ביקש שתיקח את הצ'ק בחזרה", ומרן הרב הסביר: "אם אחזיק צ'ק זה בכיס, מהיהודי הזה, ותהיה בעיה כלשהי עם הבן והוא יבוא אלי להתייעצות, תהיה לי בעיה. איך אוכל להנחות אותו בצורה אמיתית כשאני יודע שאני מקבל ממנו כסף? החזר לו את הצ'ק!".

המארח לא האמין. הוא לקח אותי הצידה ואמר: "שמע, באו הנה כבר כמה רבנים, חכמים חשובים. מאות אלפי דולרים הוצאתי על הטיסות שלהם ועל שכר העבודה והטרחתו כדי לשכנע את הבן... והרב לא רוצה לקחת?".

לימוד תורה תחת אש

סיפר הרה"ג משה צדקה, ראש ישיבת "פורת יוסף" (בן דודו של מרן הרב זצוק"ל):

היינו צעירים כשהיתה מלחמת העצמאות. ישבנו במקלטים ופחדנו, הערבים היו ידועים ברשעותם ובכל מקום שהיה ביכולתם הם טבחו בנשים ובילדים באכזריות גדולה. כך היה בחברון, כך בצפת, כך בכל מקום שבו הם היו יכולים לרצוח ולבזוז. כולם זכרו את מאורעות תרפ"ט והיינו בפחד גדול, כולם חששו.

במצב הזה לאף אחד לא היתה סבלנות ללמוד תורה במקלט. אם היו בכל זאת לומדים, זה היה מעט. בכל רגע היינו מרימים את הראש לשמוע מה קרה. לא היינו מרוכזים. כך כולם נהגו חוץ מחכם מרדכי אליהו, שהיה צעיר באותם ימים. הוא היה יושב בפינה שלו ולומד תורה בהתמדה, כאילו לא קורה דבר. לומד בלי הפסקה, ומבלי להרים את הראש. לומד בעיון עמוק ובלי להתערב בכל המהומה שהיתה סביבו במקלט.

כשחכם מרדכי ראה אותי עומד ומתבונן בו הוא האיר לי פנים ואמר לי: "בוא ונלמד ביחד". וכך למדנו הלכות ברכות בעיון גדול. עד היום אני זוכר את הלכות ברכות שלמדנו שם בשעה נוראה זו.

גיבור כארי

מספר ר' יוסי אליטוב:

שתיים וחצי לפנות בוקר. מרן הרב זצ"ל מתעורר בחדרו שבטיפול נמרץ בבית החולים 'שערי צדק'. מצבו קשה והכאבים עזים הוא סובל כבר חודשים ארוכים. מבעד למכשירים המלפפים את קלסתרו האצילי הוא מברר: "מה השעה?" ואחר כך ישאל: "מתי הנץ?". הנץ החמה מנצח את המורפיום. "הנץ בחמש וארבעים", עונה המקורב. "תעירו אותי שעה וחצי לפני כן", מבקש מרן הרב, כמו מתחנן על נפשו.

"אבל הרב צריך לנוח, מספיק שעה", התחנן רבי חיים סויסה, המשמש הנאמן, על נפשו. של מרן הרב.

"לא. שעה וחצי. שעה זה מעט מדי. יש תיקון חצות ולהתכונן לתפילה, כתוב להתגבר כארי", לוחש האריה בהתאמצות.

אך הרב סויסה מתעקש: "אריה שהיה עובר את מה שהרב עובר ועוד תחת מורפיום, היה ישן שבוע שלם", אמר. מבעד למסכת החמצן הנודניקית נשמע חיוך של לוחם. "בשביל זה נאמר 'כארי' ולא אריה ממש. צריך להתגבר יותר מאריה", אומר מרן הרב ונרדם לעוד כשלושים דקות. אחריהן הוא שוב יקץ, ישאל מה השעה ויבקש שוב להעיר אותו שעה וחצי לפני הנץ...

זוכר כל אתרוג

סיפר הרב אליעזר מלמד שליט"א :

בימים הסמוכים לסוכות היו מגיעים בני הישיבה ועוד המוני אנשים לשאול את מרן הרב זצ"ל על כשרות ארבעת המינים, ולעיתים היו אנשים מביאים ארגז שלם של אתרוגים עבור כל חבריהם או בני קהילתם, ובמשך שעות רבות בכל יום היה מרן הרב רואה בסבלנות ובזריזות קרוב לאלף אתרוגים ועוד זולבים והדסים רבים. רוב האתרוגים היו מגיעים באמצעות סוחרים שהיו באים לחצר 'מרכז הרב' כדי למכור לבני הישיבה ומקורביה, ואני, שעסקתי קצת בהלכות ארבעת המינים, ייעצתי לפעמים לחברים בבחירתם.

פעם חזר אחד החברים מבית מרן הרב אליהו והראה לי אתרוג נאה שהרב פסל מפני שסבר שהפיטם שלו חסר. הייתי אז כבן 19 ותמהתי קצת על הפסק כי היה נראה לי שאתרוג זה הוא מן הסוג שפיטמתו נופלת מאליה אלא שבאתרוג זה חלק קטנטן מהפיטם שאמור היה ליפול עוד נשאר רפוי אבל אין זה צריך לעכב. חשבתי בליבי שאולי החבר לא הבין את פסק הרב ואולי מרן הרב התבונן במהירות ולא שם לב שזהו פיטם שאמור ליפול.

למחרת לקחתי את האתרוג, צירפתי אותו לארגז שלקח חבר אחר וביקשתי שישאל עליו את מרן הרב זצ"ל. לא סיפרתי לו שאתרוג זה כבר היה אצל מרן הרב כי לא העליתי בדעתי כי לאחר שראה כל כך הרבה אתרוגים, מרן הרב יזכור שכבר ראה את האתרוג הזה, ולכן חשבתי שישקול מחדש את תשובתו.

אולם החבר חזר ואמר שהוא חושש שמרן הרב קצת הקפיד עליו כי הרב אמר לבנו שעמד לצדו: "צריך לחתוך את האתרוג הזה, הוא כבר היה פה וכבר אמרנו עליו שהוא פסול". בפועל מרן הרב לא תבע לחתוך את האתרוג רק רצה לעורר שלא יעשו זאת יותר.

צעדה לילית עם הרב עובדיה

סיפר פעם מרן הרב זצוק"ל:

"אתה יודע שכאשר היינו נערים, צעדנו יחד מדי ערב משיבת "פורת יוסף", שבה למדנו שנינו, לשיבת "חברון"? הסיבה לצעידת הלילה המשותפת היתה העניות ששרתה ב"פורת יוסף", עניות שלא איפשרה להנהלת הישיבה להתקין תאורה בלילה. עז היה חפצנו להגות בתורה, וכך יצאנו מדי ערב, לאורך תקופה ארוכה, מהיכל הישיבה. אני, שהייתי צעיר מהרב עובדיה בתשע שנים, הייתי לוקח את הספרים ואת הנר, וכך היינו צועדים באהבה רבה את כל הדרך שבין ירושלים החדשה לישנה".

זיכרון לפניך בשחק

מספר הרב הגאון, רבה הראשי של העיר צפת הרב שמואל אליהו שליט"א בנו של מרן הרב:

בתור ילד אני זוכר שמרן אבא זצ"ל היה בקי בכל הספרייה בעל פה. כילדים הוא היה שולח אותנו להביא ספר מהספרייה וכך היה אומר לנו: בארון הספרים שבסלון, בעמודה השלישית, במדף החמישי, הספר השמיני – תביאו אותו, תפתחו בעמוד קל"ג בשורה החמישית ותתחילו לקרוא. היינו קוראים בפניו, והוא היה מקשיב בתשומת לב. ואם היינו טועים – הוא היה מתקן אותנו... זה היה פלא עצום.

לעד בספר יוחק

סיפר הרב יוסף אלנקוה שליט"א :

פעם הוצאנו ספר על דיני קריאת התורה ועברתי על דברי החיד"א בנידון ולא מצאתי הלכה מסוימת.

עברתי על כל הספר כמה פעמים ועדיין לא מצאתי.

מאוחר יותר, שאל אותי מרן הרב זצ"ל: מהי ההלכה שחיפשת? עניתי לו ושאלתי אותו איפה זה כתוב והוא אמר לי: "אצל החיד"א".

אמרתי לו שחיפשתי שם ולא מופיע אצל החיד"א דבר כזה, והוא התעקש שכן. הבאתי לפניו את הספר.

הוא אמר לי באיזה עמוד לפתוח, פתחנו וזה לא היה כתוב. מיד הוא פתח בהערות על העמוד, שנמצאות בסוף הספר, ומצא את הדין המדובר. התפעלתי והעזתי לשאול: מתי בפעם האחרונה מרן הרב קרא בספר הזה? הוא השפיל את עיניו ואמר לי: "לפני 25 שנה"...

מה פסק חכם מרדכי?

מספר הרב דויד צדקה שליט"א (בן דודו של הרב צוק"ל) על חיי מורנו בישיבה: לימוד התורה של הרב זצ"ל היה לשם דבר והיה לו כוח פסיקה עצום. כבר בצעירותו כשלמד בישיבת "פורת יוסף" התפרסם כפוסק. כתלמידים, תמיד שאלנו וביררנו, מה חכם מרדכי פסק בעניין זה או אחר. הוא היה עומד מול הגאון חכם בן ציון אבא שאול שהיה גאון גדול, ופוסק שונה ממנו, ביחסי נעימות רבים ביניהם. ואנחנו הורגלנו בישיבה לשאול - מה חכם בן ציון פסק, ומה חכם מרדכי פוסק. גם בחוברות שיצאו אז בישיבה, היו מורגלים לרשום הלכות ומציינים את שתי הדעות: מה חכם בן ציון פסק, ומה חכם מרדכי פוסק. בישיבת "פורת יוסף" היה עומד ליד החלון, פותח ספר ולומד בלי הפסקה. הייתה לו תפיסה מהירה מאוד. הוא היה מחנך בבית הספר 'בית אהרן' בשכונת בית ישראל. מיד כשהיה מסיים שם היה מגיע במהירות לבית המדרש ולומד. בישיבה היו מסיימים ללמוד בערך בחמש אחר הצהריים ואחר כך היו הולכים למקום אחר לסדר ערב. וחכם מרדכי, רק הוא לבדו נשאר בבית המדרש, הולך מהפתח ועד לארון הקדש וחוזר שוב ושוב, ומשנן את תלמודו, כדי לא להפסיד אפילו רגע.